

UCLL
HOGESCHOOL

**RESEARCH &
EXPERTISE**

school
onderzoek

#schoolHARTJEonderzoek

**Kwaliteitsvol oriënteren
in de eerste graad SO**

#MOVINGMINDS

Kwaliteitsvol oriënteren in de eerste graad secundair onderwijs

1. Het project
2. Enkele resultaten
3. Het kwaliteitszorginstrument

1. Het project

#MOVINGMINDS

Context

[Naar boven](#)

Doelstellingen van de modernisering

Onderwijs moet jongeren niet alleen voorbereiden op de arbeidsmarkt. Het moet jonge mensen in de eerste plaats laten openbloeien en zo open, brede en sterke persoonlijkheden ontwikkelen. In onderwijs moet elke jongere uitgedaagd worden, zodat zoveel mogelijk jongeren een zo hoog mogelijk niveau kunnen halen.

Leerlingen moeten een beter beeld krijgen van wat ze kunnen. Ze moeten ontdekken wat hun mogelijkheden liggen. Zo worden studiekeuzes weloverwogen keuzes, veel minder afhankelijk van de toevallige sociaaleconomische of sociaal-culturele situatie van leerlingen.

Het is de bedoeling dat alle leerlingen aan het einde van de rit minstens de sleutelcompetenties bezitten om goed te functioneren in de samenleving. Dat ze goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt of op verdere studies. En vooral, dat ze uitblinken in hun mogelijkheden.

We willen het best mogelijke onderwijs voor *élke* leerling.

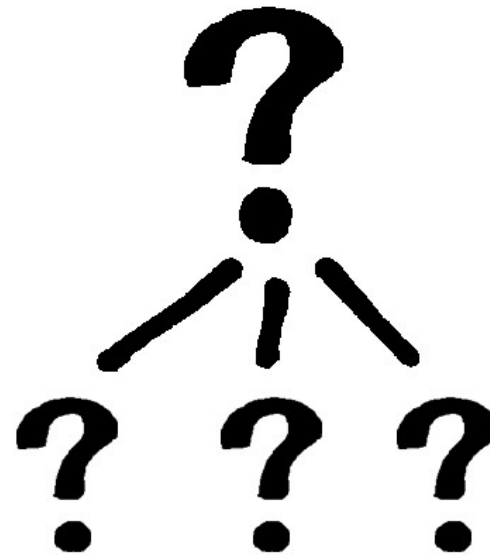
Oriëntering

Onderwijs.vlaanderen.be

#MOVINGMINDS

Werkvraag

Hoe heeft de modernisering van het secundair onderwijs de oriënteringspraktijk in jouw school versterkt?

Het project

Onderzoeksvragen:

1. Welke **schoolkenmerken** op het vlak van schoolorganisatie, onderwijspraktijken en schoolcultuur bepalen **oriëntering** van leerlingen in de eerste graad secundair onderwijs?
2. Welke **bouwstenen** schoolorganisatie, onderwijspraktijken en schoolcultuur **versterken** de **oriënteringspraktijk**?

Doel:

Ontwikkelen van een **kwaliteitszorginstrument** rond oriëntering waar scholen mee aan de slag kunnen gaan

Onderzoeksopzet

Twee ronden:

Ronde 1 (schooljaar 2020-2021)

Verzamelen van **kwantitatieve** en **kwalitatieve** gegevens in 5 scholen met een divers profiel.

Analyseren, terugkoppeling en aftoetsen van de gegevens

Ronde 2 (schooljaar 2021-2022)

Ontwikkelen kwaliteitszorginstrument

Proefdraaien van het ontwikkeld kwaliteitszorginstrument in 8 scholen met een divers profiel

Ronde 1: dataverzameling

**Kennismakings –
en oriënterings-
gesprek** directie
en beleid

**Online afname
brede vragenlijst**
directie, beleid en
leraren 1ste en 2de
graad

Focusgesprek
directie, beleid en
leraren 1ste en 2de
graad

**Online afname
brede vragenlijst**
ouders en
leerlingen tweede
jaar

Focusgesprek
ouders en
leerlingen tweede
jaar

Kwaliteitszorginstrument

Kwaliteitszorginstrument

Doel: bewustwording van sterktes en groeikansen in het oriënteringsbeleid vanuit het pdca-denken

Vijf bouwstenen:

Visie: Waarop baseren leerkrachten zich om studieadvies te geven? In welke mate denken ouders, leerlingen en leerkrachten op een hiërarchische manier over de verschillende finaliteiten? Hoe staan de verschillende groepen tegenover heterogene klassen? Hoe kijken leerlingen, leerkrachten en ouders naar de impact van de thuissituatie op de onderwijsloopbaan van leerlingen? In welke mate willen ze die impact corrigeren?

Ontwikkeling en begeleiding van leraren: In welke mate voelen leraren zich geïnformeerd en bekwaam om studiekeuzeadvies te geven? In welke mate hebben ouders en leerlingen het gevoel dat de leraren goed geïnformeerd zijn en het kind voldoende goed kennen om studiekeuzeadvies te geven?

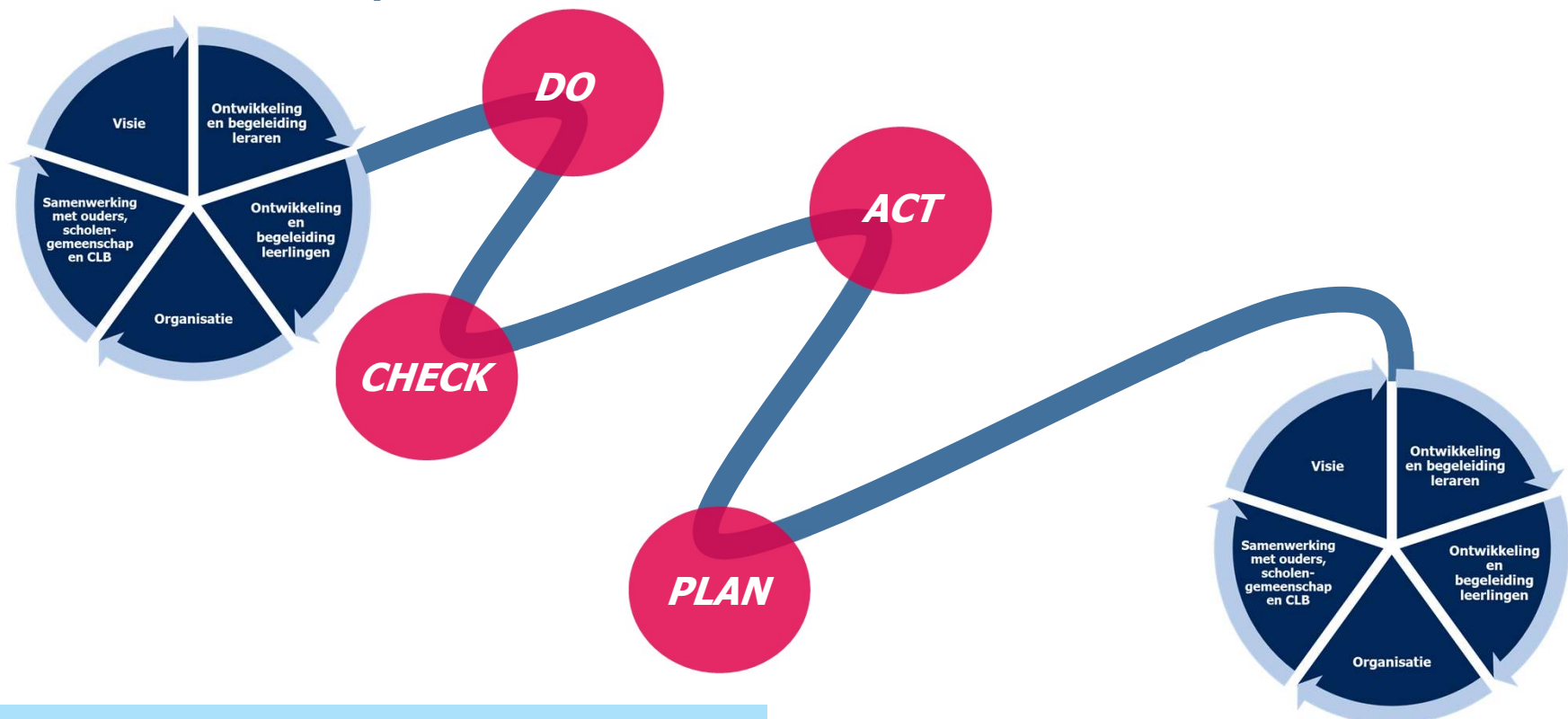
Ontwikkeling en begeleiding van leerlingen: Welke initiatieven biedt de school aan om de leerlingen kennis te laten maken met de verschillende domeinen en om het studiekeuzeproces te begeleiden?

Organisatie: Op welke manier zorg de school – naast de specifieke studiekeuzeoriënteringsinitiatieven – ervoor dat werken aan zelfsturing, keuzebekwaamheid, talentontwikkeling en studievaardigheden structureel deel uitmaken van de schoolwerking?

Samenwerking met ouders, scholengemeenschap en CLB: Hoe verloopt de samenwerking met de ouders, de scholengemeenschap en het CLB?

Kwaliteitszorginstrument

Oriënteringspraktijk 1.0 onder de loep

Online tool via website:
www.oriënteringsecundaironderwijs.be

Oriënteringspraktijk 2.0
#MOVINGMINDS

Ronde 2: evaluatiefase

SCHOOL
VOORBEELDEN
WORKSHOPS

**Kennismakings – en
oriënterings-gesprek**
directie kandidaat
pilootscholen

Uittesten tools van
het
kwaliteitszorginstrument

Feedbackgesprek
rond uitgeteste tools

2. Enkele resultaten

#MOVINGMINDS

Bevraging in 5 scholen

Respondenten

- Leerlingen: 487
- Ouders: 324
- Schoolteam: 228

Leerlingen	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Ik ben in staat om zelfstandig een studierichting te kiezen.	90,3%	9,7%

Ouders	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Mijn kind is keuzebekwaam voor de gepaste studie.	77,2%	22,8%

Leerlingen zijn keuzebekwaam, volgens alle betrokkenen.

Leerkrachten	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Leerlingen krijgen in onze school vaak de kans om zelf keuzes te maken en te reflecteren over de keuzes die ze gemaakt hebben.	80,8%	19,2%

Leerlingen	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Mijn ouders en ik zijn het eens over welke studierichting ik het beste kan volgen.	87,8%	12,2%
Mijn ouders beslissen welke studierichting ik moet volgen.	93,8%	6,2%
Mijn ouders en ik beslissen samen welke studierichting ik moet volgen.	7,8%	92,2%

Ouders	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Mijn kind heeft zelfstandig gekozen en ik sta achter deze keuze(s)	70,1%	29,9%
Mijn kind en ik hebben samen de studiekeuze gemaakt.	65,1%	34,9%
Mijn kind zal de studierichting volgen die ik voor hem of haar gekozen heb.	9,6%	90,4%
Mijn kind en ik zijn het nog niet eens over welke studierichting hij of zij volgend jaar zal volgen.	13,9%	86,1%

In de meeste gevallen mag de leerling de studierichting kiezen, in samenspraak met de ouders.

Leerlingen	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Je kan beter een zo moeilijk mogelijke studierichting kiezen, je kan later nog altijd veranderen.	36,8%	57,9%
Wie Latijn of Natuurwetenschappen kiest, heeft later meer kansen in het leven dan wie Hout of Zorg en Welzijn kiest	23%	77%
Ouders	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Ik vind het moeilijk om de studie van Welzijn en Latijn gelijkwaardig te vinden		60,4%
Ik vind de studierichting met de arbeidsfinaliteit even belangrijk		59,6%
Leerkrachten	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Een leerling die naar de dubbele minor toekomstperspectieven dan een leerling die voor de doorstroomfinaliteit kiest.		92,1%
Ik vind het moeilijk om los te komen van de idee dat de studierichting Latijn-wiskunde meer waard is dan de studierichting 'Hout'.	11,8%	88,2%
Leerlingen mikken best eerst hoog. Er kan nadien nog altijd veranderd worden als het niet lukt.	27,9%	72,1%

Watervaldenken en hiërarchisch denken over onderwijs komen niet als dominante factoren naar boven.

Ouders	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Ik ken en begrijp het verschil tussen dubbele finaliteit, doorstroomfinaliteit en arbeidsfinaliteit.	83,9%	16,1%
Ik ben goed op de hoogte van het aanbod en de inhoud van de studierichtingen die mijn kind in het derde jaar zou kunnen volgen.	82,9%	17,1%
Ik voel me in staat om mijn kind goed te begeleiden van een goede keuze van een studie richting.	74,9%	7,9%
Leerkrachten	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Ouders kennen de huidige structuur van het onderwijs te weinig om hun kind goed bij te staan in de keuze van een studierichting voor het derde jaar.	78,5%	21,5%

Ouders voelen zich voldoende geïnformeerd en bekwaam om hun kind te begeleiden bij een studiekeuze, veel meer dan leerkrachten denken.

Leerlingen	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Om goede resultaten te behalen op school is het belangrijk dat je ouders je thuis kunnen helpen met je lessen of taken.	54,7%	45,3%
Ouders	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Het is de verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen te ondersteunen bij het maken van huiswerk.	66,5%	33,5%
Ik volg als ouder mijn kind thuis op.	69,3%	30,7%
Leerkrachten	Eerder akkoord	Eerder niet akkoord
Het onderwijs moet rekening houden met leerlingen die economisch zwakker zijn en thuis geen hulp hebben.	66,1%	3,9%
Als een kind van thuis uit weinig ondersteuning krijgt bij schooltaken, is het bij twijfel beter een minder cognitief uitdagende studierichting te adviseren.	8,5%	91,5%
Het is de taak van de school en de leerkrachten om ervoor te zorgen dat de thuissituatie zo weinig mogelijk impact heeft op de onderwijsloopbaan van de leerlingen.	61,6%	38,4%
Bij het formuleren van een advies is het belangrijk dat we ons de vraag stellen of een kind van thuis uit voldoende ondersteuning en aanmoediging krijgt.	64,6%	35,4%

De impact van een thuissituatie verkleinen is een complexe taak waarin nog stappen gezet kunnen worden.

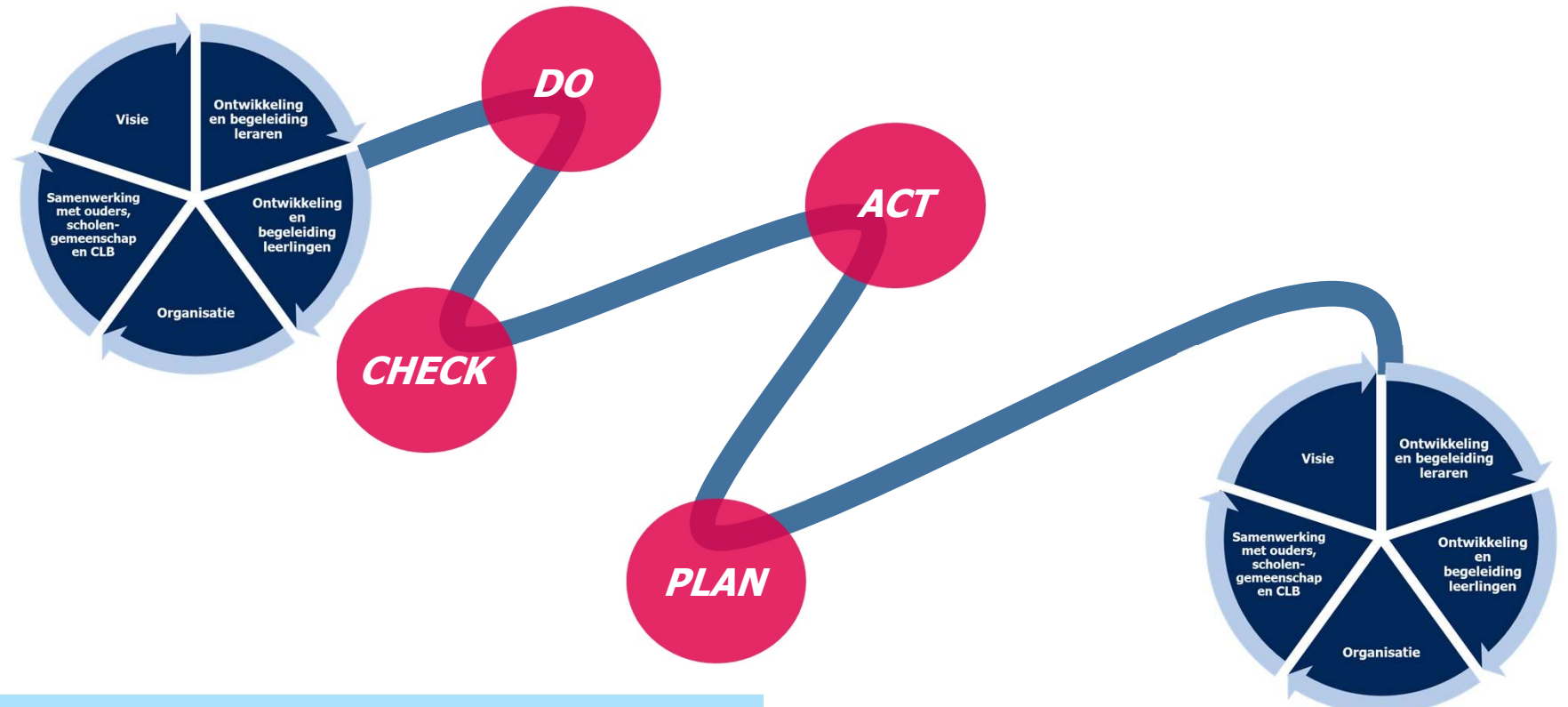

3. Het kwaliteitszorginstrument

#MOVINGMINDS

Het kwaliteitszorginstrument

Oriënteringspraktijk 1.0 onder de loep

Online tool via website:
www.oriënteringsecundaironderwijs.be

Oriënteringspraktijk 2.0
#MOVINGMINDS

Kwaliteitszorginstrument

Bouwsteen	Doelen
Visie	Onze school oriënteert breed vanuit een holistisch perspectief (interesses, leerresultaten, zelfsturende vaardigheden, executieve functies,...).
	Binnen de visietekst van onze school staat de oriënterende rol van de eerste graad centraal.
	Onze school onderneemt concrete acties op het niveau van het schoolteam, de leerlingen en de ouders om hiërarchisch denken over domeinen en finaliteiten tegen te gaan.
	Onze school heeft een goed zicht op de thuissituatie van de leerlingen en neemt concrete acties om de impact van de thuissituatie op de onderwijsloopbaan van leerlingen te verkleinen.
	Onze school sluit vooroordelen en stereotyperingen uit bij het toekennen van een oriënteringsadvies of attest.
	Onze school communiceert transparant naar het schoolteam, de leerlingen én de ouders over de vereiste competenties (kennis, vaardigheden én attitudes) om een bepaalde studierichting te kiezen.
Ontwikkeling en begeleiding van leraren	De leraren in onze school zijn goed op de hoogte van de finaliteiten, domeinen en studierichtingen in én buiten onze school.
	Onze school hanteert duidelijke afspraken en principes voor de adviserende, oriënterende en delibererende klassenraden .
	Onze school stimuleert een goede samenwerking binnen het team met het oog op oriëntering.
	Onze school biedt leraren ondersteuning en professionalisering in functie van studiekeuze- en oriëntering.
Ontwikkeling en begeleiding van leerlingen	Onze school heeft een goed opgebouwd oriënteringstraject .
	Onze school zet in alle vakken in op het stimuleren van zelfgestuurd leren van leerlingen.
	Onze school maakt voldoende ruimte voor gesprekken en mondelinge toelichting bij het advies, individueel en in groepsverband, met alle leerlingen over hun studiekeuze.
	Onze school besteedt in alle vakken aandacht aan studiekeuzeoriëntering .
Organisatie	Onze school doet veel inspanningen om leerlingen hun interesses te laten ontdekken én hun volle potentieel in kaart te brengen.
	Onze school heeft een gevarieerd aanbod om de zelfsturingsvaardigheden en keuzebekwaamheid van leerlingen te ondersteunen.
	Onze school stemt de keuze voor homogene of heterogene klasgroepen af op onze visie op oriëntering.
	Onze school voert een data-geïnformeerd oriënteringsbeleid.
Samenwerking	Onze school slaagt erin ouders mee te nemen als volwaardige partners in het oriënteringsproces.
	Onze school zet in op toegankelijke, transparante en tijdige communicatie naar ouders tijdens de verschillende stappen in het oriënteringsproces.
	Onze school heeft zicht op de onderwijsvisie en visie op oriëntering van ouders en op hoe zij het oriënteringstraject van de school evalueren.
	Onze school werkt samen met andere scholen binnen en buiten de scholengemeenschap om leraren, leerlingen én ouders een zo breed mogelijk aanbod van studierichtingen voor te stellen en leerlingen gericht te oriënteren.
	Onze school werkt samen met externe partners (CLB, Excentra , ...) om het oriënteringsproces te begeleiden.

Werkvraag

A. Onderwijsprofessionals SO

- Lees de doelen grondig door en maak een analyse voor je eigen school:
 - In welke doelen staan jullie sterk?
 - Welke doelen zijn nog werkpunten?
- Kleef een blauwe of groene post-it bij de bouwstenen waarvan jullie veel doelen bereikt hebben.
- Kleef een roze post-it bij de bouwstenen waarvan nog meerdere doelen werkpunten zijn.

B. Onderzoekers

- Welke doelen zijn duidelijk geformuleerd?
- Welke doelen zou je nog anders formuleren?

Voorbeeld uit toolbox

#MOVINGMINDS

Visie: Waarop baseren leerkrachten zich om studieadvies te geven? In welke mate denken ouders, leerlingen en leerkrachten op een hiërarchische manier over de verschillende finaliteiten? Hoe staan de verschillende groepen tegenover heterogene klassen? Hoe kijken leerlingen, leerkrachten en ouders naar de impact van de thuissituatie op de onderwijsloopbaan van leerlingen? In welke mate willen ze die impact corrigeren?

Quote uit focusgesprek

“Wij vertrekken altijd vanuit de keuze van de leerling. Dus, ik geef maar een voorbeeld, stel dat een leerling Grieks-Latijn wil doen en de resultaten van de leerling voor Grieks en Latijn zijn goed en we vinden ook dat die gemotiveerd is voor Grieks en Latijn, dan zeggen wij dat dat ok is. Ook al vinden wij, bijvoorbeeld, dat die leerling ook Grieks-wiskunde 8u kan doen. Dan gaan wij die ook niet pushen in een andere keuze, want zijn keuze is Grieks-Latijn en dan gaan we die keuze bespreken.” (leerkracht)

“In de eerste graad formuleren we het gewoon als advies. Dan formuleren we het als: het is een goede keuze, maar met wetenschappen houdt ge uw opties nog iets breder. We formuleren het als een advies van ‘ge zoudt een abstractere richting ook aankunnen’. We formuleren het als een advies, maar we geven wel aan dat hun keuze ook OK is. In de tweede graad zijn we daar net van afgestapt. We deden dat vroeger ook maar dan vonden we dat we precies gradaties in richtingen gingen zeggen. Dan was er bijvoorbeeld een leerling uit Grieks-Latijn die volgens de leerkracht nog wel Latijn kon doen, maar die dan bijvoorbeeld voor humane koos. Vroeger schreven we daar dan op: Latijn is ook een optie. Maar dan vonden we doorheen de jaren dat we precies zeiden ‘humane is veel minder’. Dus we doen dat niet meer, eigenlijk”. (leerkracht)

Stelling

In onze school hebben we een duidelijke visie op hoe we een advies geven aan leerlingen die voor een andere studierichting kiezen dan de klassenraad.

Quote uit focusgesprek

Ik vind het ook moeilijk als een kind bijvoorbeeld uit een moeilijker thuisituatie komt en daardoor bijvoorbeeld misschien niet alle kansen heeft gehad om echt goed te kunnen studeren. Of ouders die thuis de mogelijkheden niet hebben om hun kind goed mee op te volgen, waardoor dat als de deur van de school wordt dichtgetrokken, het eigenlijk ook voor een stuk gedaan is. En dat wij dan als als leerkrachten groep eigenlijk wel weten dat dat kind misschien meer mogelijkheden heeft.

Maar natuurlijk, die resultaten staan er dan en. En ja, ge moet dan een keuze gaan maken. Gaan we toch voor iets moeilijker? Uhm of ja, kan het? Ja, moeten we kijken op wat er staat, zo. Maar wat kan het kind aan? Wat kan de thuisituatie aan?" (leerkracht)

Stelling

In onze school hebben we een goed zicht op de thuissituatie van de leerlingen en slagen we erin om de impact van die thuissituatie te minimaliseren.

Ontwikkeling en begeleiding van leraren: In welke mate voelen leraren zich geïnformeerd en bekwaam om studiekeuzeadvies te geven? In welke mate hebben ouders en leerlingen het gevoel dat de leraren goed geïnformeerd zijn en het kind voldoende goed kennen om studiekeuzeadvies te geven?

Quote uit focusgesprek

*"Ik geef alleen wiskunde. Ze komen in alle klassen 5 uren. En ik ervaar toch dat leerkrachten die daar maar één uurtje of zo komen ook vaak zeggen : ja maar ik kom daar mag één uur en ik ken ze niet terwijl ik zoiets heb van maar ik wil wel eens horen hoe die bij u doet. Want ik zie het ook maar alleen vanuit de wiskundige kant. *Sorry, ik heb die 1 uurkes en ge kent die ook effectief niet. Ik heb honderden leerlingen". (leerkracht)*

Stelling

In onze school neemt elke leerkracht zijn verantwoordelijkheid op in de klassenraden, zowel de leerkrachten van de grote vakken als de leerkrachten van de eenuursvakken.

Onderdelen van de toolbox

- Doelen
 - Kwaliteitszorginstrument: Quicksan (hand-out-)
 - Kwaliteitszorginstrument: Uitgebreide versie
- Reflectievragen
- Stellingenspel met quotes
- Vragenlijsten voor leerlingen, leerkrachten en ouders
- Inspirerende praktijken uit scholen

Voorbeeld uit de zelfscan - reflectie

Visie

- In welke mate heeft de school de ambitie om bij te dragen tot sociale mobiliteit van leerlingen?
- Op welke manier wordt door de school actief gescreend op de achtergrond van leerlingen en de keuze die ze maken?
- Hoe kan de school hier actief in corrigeren?
 - *Hoe kan in kaart gebracht worden in hoeverre leerlingen ondersteuning krijgen thuis?*
 - *Hoe kan impact van thuissituatie meegenomen worden op het gegeven advies?*
 - *In hoeverre is er ruimte om achtergrond mee te nemen in de interpretatie van de resultaten van de leerlingen?*

-

Voorbeeld uit de enquêtes

Leerlingen	Antwoordschaal
Ik ben in staat om zelfstandig een studierichting te kiezen.	

Ouders	Antwoordschaal
Mijn kind is keuzebekwaam. Het is in staat om zelfstandig een gepaste studierichting te kiezen voor het derde jaar.	

Leerkrachten	Antwoordschaal
Leerlingen krijgen in onze school vaak de kans om zelf keuzes te maken en te reflecteren over de keuzes die ze gemaakt hebben.	

Leerlingen	Antwoord schaal
Om goede resultaten te behalen op school is het belangrijk dat je ouders je thuis kunnen helpen met je lessen of taken.	
Ouders	Antwoord schaal
Het is de verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen te ondersteunen bij het maken van huistaken en het leren van de lessen.	
Ik volg als ouder het schoolwerk van mijn kind sterk op.	
Leerkrachten	Antwoord schaal
Het onderwijs moet sterk inzetten om de ondersteuning van sociaal-economisch zwakke leerlingen zodat zij dezelfde kansen op school hebben.	
Als een kind van thuis uit weinig ondersteuning krijgt bij schooltaken, is het bij twijfel beter een minder cognitief uitdagende studierichting te adviseren.	
Het is de taak van de school en de leerkrachten om ervoor te zorgen dat de thuissituatie zo weinig mogelijk impact heeft op de onderwijsloopbaan van de leerlingen.	
Bij het formuleren van een advies is het belangrijk dat we ons de vraag stellen of een kind van thuis uit voldoende ondersteuning en aanmoediging krijgt.	

Voorbeeld uit het spel met stellingen en quotes

Visie

Voorkant kaartje: quote	Achterkant kaartje: stelling
1. VISIE	
<p>1. <u>Belang van minimuscores</u></p> <p>“Onze zoon koos verrassend voor biotechnische. Dat was zijn eigen keuze, maar hij haalde ook geen 75% of meer op wiskunde. De boodschap van de leraar wiskunde was dat hij beter geen natuurwetenschappen deed.” (ouder)</p> <p>Ja, wiskundeleerkrachten horen graag cijfers dus die leggen voor zichzelf graag een grens vast. Terwijl als ge als directeur in de eerste graad breed kijkt, dan gaat dat cijfer weg. Maar je ziet wel dat er een natuurlijke drang is naar: bied mij zekerheid. Vanaf wanneer kan ik het ene of het andere zeggen? Maar we zijn daar wat vanaf aan het stappen? (leerkracht)</p>	<p>In onze school formuleren we heldere criteria , zodat leerlingen en ouders er zicht op hebben welke minimumscore je voor bepaalde vakken moet behalen om een studierichting aan te kunnen.</p>

Graag uw feedback!

Contact

Ine.Bogaerts@ucll.be

Tanja.Ceux@ucll.be

Anne.Decelle@ucll.be

Adelheid.Spillier@ucll.be

#MOVINGMINDS

DANK VOOR UW AANDACHT

UCLL
HOGESCHOOL

**RESEARCH &
EXPERTISE**

#MOVINGMINDS